

להחזיר את הצדקה לגדולתה

מכתב אותנטי שחיכה שלושה חודשים כדי להתפרסם ומלמד כמה צריך להיזהר בהבטחות וסגולות

שלושה חודשים אני מתלבט.

התלבטות מצפונית ארוכה ומייגעת. האם לכתוב את הטור הזה? האם לוותר עליו? מצד אחד במייל שלי שוכב כאבן שאין לה הופכין מכתב כאוב ואותנטי. עם שם מלא ופרטים מפורטים, אולי אפילו מפורטים מדי; הכאב ניבט מכל מילה והצדק זועק מכל שורה. מצד שני הוא מסעיר מדי, מתסיס, והקשה מכל – הוא אולי עלול לפגוע חלילה בנכונותם של יהודים לתרום לצדקה. ומצד שלישי, אולי דווקא תרבות הגימיקים וההבטחות החלולות שעליה מצביעה הכותבת, היא זו שבסופו של דבר מחלישה את כוח הצדקה. כי גם אם זה עובד פעם או פעמיים – בטווח הארוך כוח הצדקה עצמו נחלש. הפוקוס מופנה בעיקר לגימיקים שכבר יצאו משליטה ואיבדו מזמן כל טעם וזמן במקום להתמקד במטרה האמיתית – לעורר את הלבבות למצוות הצדקה ולא לגימיקים נלווים של פרסומאים נלהבים.

אולי הגיע הזמן באמת לחזור ולפתוח את הלב ליתומים ולאמנות, לא לריגושים ולסגולות; לתרום לעניים ונזקקים, לא לקמפיינים וצלולים? התמכרנו לגימיק הפרסומי ולריגוש הסוגלתי ועכשיו הגיע הזמן לחזור למקור ולתרום, כמו שאבותינו תרמו.

שלושה חודשים המכתב המדמם הזה שוכב בתיבה שלי כאבן שאין לה הופכין, ועכשיו הגיעה עת גאולה ואולי תיקון.

השבוע, אחרי עוד זאת חנוכה שבו הגימיקים והציניקות לטלפונים של כולנו עברו כל גבול, הגעתי למסקנה שאת הקול הזה צריך להשמיע. אציג אפוא את המכתב כמעט ככתבו (בטשטוש פרטים שעלולים להסגיר מקרה ספציפי או ארגון מסוים) ואם תהיה כאן תרומה ולו צנועה לנורמליזציה פורטת של הקמפיינים ולהחזרת המיקוד למצוות הצדקה עצמה בטהרה ואף יותר מכך – תהיה בכך ברכה גדולה לכל הצדדים: לקופות, לתורמים ובעיקר לנעדרים.

אנא, החונן לאדם דעת, עזור שלא יצא מכשול מתחת ידי ותהא מלאכתי לברכה ולתועלת.

התאריך: י"ד בתשרי תשפ"ו.

כן, מה שאתם שומעים. בוקרו של ערב חג הסוכות.

עיניך.

"תרמתי והרגשתי שמצב רוחי עלה בכמה טפחים, מעין זריקת עידוד לפני הכניסה לחג שכל כך חששתי ממנו.

"לאחר החג נשלחה אליי הביתה תמונה צבעונית ממוסגרת שבראשה תמונות של חמישה רבנים גדולים, מתחתן ברכות על תרומתי הנדיבה והבטחה מפורשת עם תאריך נקוב לזמן הישועה ובתחתית התמונה חתימת ידם של כל הרבנים המצולמים.

"התרגשתי, דמעתי, שמחתי ואפילו רקרתי עם התמונה. באמת מרנין את הלב, מפיח תקווה, נותן עוד כוח להמשיך את המסע עם כל המשא, כי לא נשאר עוד הרבה זמן לחכות לישועה.

"הזמן חולף", ממשיכה הכותבת לתאר

את הציפייה שהובילה לאכזבה. "הימים רצים ואני בסתר ליבי מחשבת את הקץ. אם מובטח לי שתהיה השמחה בראש השנה בביתי, אז קצת לפני אני כבר צריכה למצוא אותו. אולי כבר לפניו תגיע הצעה.

"בחודש סיוון שוב חשבתי על חג השבועות שמתקרב, איך אני עוברת אותו בקושי המעיק והמייסר הזה, אבל שוב נתליתי בתקווה ובהבטחה ושרדתי איכשהו. בימים של נפילות, ברגעים של ייאוש כשאין עוד במה להיאחז, הייתי לוקחת את התמונה שנשלחה אליי, קוראת לעצמי בקול ובדמעות רותחות את ההבטחה והתאריך הנקוב, מתבוננת בתמונות הרבנים, אומרת את שמותיהם ומעודדת את עצמי שהנה הנה זה קרוב וכל הצער הזה יהיה מאחוריי. הנה יש הבטחה, הנה יש הסכמה וחתומות של רבנים גדולים, הנה בית דין של מטה חתם והסכים ובוודאי שגם בית דין של מעלה יסכימו איתם.

"נכון שצריך להאמין ולשים מבטחנו רק בהשם ועם כל לימודי האמונה שלמדתי וצברתי ולמרות כל העבודה העצמית שלי בנושא ההשתדלות והביטחון – יש רגעים בתוך המסע המטלטל והמפרך הזה שהנפש מתרסקת ואתה מחפש להיאחז בדברים מוחשיים, לראות מול העיניים כדי להתחזק ולאסוף עוד כוח, עוד אוויר לנשימה, עוד קש להיאחז בו בסערה הטרופה הזאת.

"באלול הוספתי תפילות באווירת הימים ובכיתי לבורא כל העולמים: אנא השם, נתתי צדקה גדולה, יש לי הבטחה, יש תאריך, עם חתימות של רבנים גדולים. אנא, עשה שמשוה יקרה, תראה לי שזה

הייתי עסוק עדיין עם השפיץ של הלולב והקישוט הסורר שנפל מדופן הסוכה, אבל המייל התריע על הודעה חדשה שנכנסה. קראתי בלב פתוח וידעתי שאת ההודעה הזו אי אפשר בשום אופן להעביר לספאם. הנה היא:

"לכבוד הרב אריה ארליך, שלום רב. רציתי לבקש את עזרתך בהתייחסות לנושא כואב בעניין התרומות לארגוני החסד.

"אני חרדית, רווקה מבוגרת. לאורך שנות הרווקות עשיתי הרבה השתדלויות לישועתי: תפילות, קבלות, סגולות וכדומה. כיום ברוך השם השתחררתי מהתלות והרדיפה אחרי סגולות שונות ומשונות. משהו בתוכי נרגע בנושא. הגעתי לתובנות רבות בעניין ההשתדלות. ההשקפה שלי בענייני אמונה וביטחון עלתה דרגה ואני שמחה בכך.

"הסיפור שלי הוא כזה: לקראת פסח האחרון, כשניקיתי את חדרי ומעיניי זלגו דמעות צער שנשטפו יחד עם המים והסבון, נחשפתי לקמפיין שנערך מטעם אחד הארגונים (השם טושטש. א"א) לקראת החג עבור משפחות נזקקות. כחלק מעידוד התרומה השמיעו את קולו של רב חשוב עם הבטחה מפורשת שמי שיתרום יזכה לראות ישועה ושמחה בביתו עד לראש השנה תשפ"ו!

"העיתוי, האווירה והמצב הנפשי שלי לפני החג עוררו בי רצון לתרום סכום גבוה לטובת העניין, משהו שייפח בי תקווה להיכנס לחג עם איזשהו עוגן להיאחז בו. כי למי שיודע, חגים לחרדית רווקה המוקפת במשפחות ברוכות באחיינים ובני אחיינים הם סוג של ייסורים שלא נכתבו בתורה... לא המקום לפרט, משהו כמו 'והיית משוגע ממראה

מעלת הצדקה עומדת גם בלי הבטחות שגורמות מכח נפש. צילום: אילוסטרציה פלאש 90

ובטח הצורה שבה הן מפורזות - אינן על דעת הרבנים המוזכרים.

"אומנם מדובר במהלך שיווקי למצוות צדקה (ואת הזכות הזאת אף אחד לא יוכל לקחת מכם ואין איתנו יודעים עד מה), אבל המקרה המתואר ברוב רגש וכאב מלמד שגם בדרך למטרות טובות וחשובות (ואני מאמין שהתרומה אכן הביאה להצלת אלמנות, יתומים ונזקקים וזו זכות גדולה יותר מכל ההבטחות והגימיקים) - צריך לשים לב לא להוסיף עוד כאב בדרך ולא לנטוע תקוות בקרב יהודים תמימים.

"יש לי שני דברים לומר לך כדי לחזק: א'. זכיתם בסוף במצוות צדקה לשם שמיים. כל יתום, כל אלמנה, כל משפחה שאכלו או קיבלו טיפול רפואי או זכו לבגד חדש - הם זכות שתעמוד לנצח נצחים, גם כדי לזכות לישועה שבוודאי תגיע והלוואי שבקרוב בעזרת השם, וגם כזכות נצחית בעולם הזה ובעולם הבא.

"ושנית, בסוף חזרתם לידי של בורא העולמים, שאפס בלתו להושיע. יש סיפורים ידועים על צדיקים שהגיעו אליהם יהודים במצבים קשים, כמו בקשה לרפואה וכדומה והצדיק אמר שאין בידו להושיע. היהודי יצא מהחדר כולו בוכה ומזויזע ואז קיבל החלטה: אם הצדיק לא יכול להושיע אותי, אפנה ישירות לבורא עולם. רק הוא יכול. היהודי אכן זכה לישועה וזו היתה כוונת הצדיק - לגרום ליהודי לזכור שהוא נתון רק בידי של בורא העולם ואילו הצדיק יכול רק לבקש.

"זה כרגע המעמד של הכותבת - בידו של הבורא בלבד, שבוודאי לא ייטוש ולא ישכח. בצירוף ההשתדלות המעשית שבוודאי תיעשה השנה ביתר שאת - אפשר רק להתפלל, גם אם לא להבטיח, שהישועה קרובה לבוא בעזרת השם.

"אשתדל בלי נדר לתת ביטוי לסיפור, כי בוודאי שצריך לעורר על התופעה הזו, שמן הסתם גורמת אכזבה ועוגמת נפש לעוד אנשים. כמובן אצטרך למצוא את הדרך הנכונה לעשות זאת בלי שזה ייתפס כניסיון להחליש חס וחלילה את נתינת הצדקה, אבל אשקול בהחלט להציג את הדברים בצורה הכי אותנטית כפי שהדבר מוצג במכתב. והלוואי שתהיה זו שנת פדות וצהלה".

הנה, קוימה ההבטחה. כעת נותר

רק לקוות שהדברים יתקבלו נכון ורק יגיבירו עוד ועוד את מתן הצדקה, לשמח. כי צדקה לשם צדקה היא בעצמה הברכה הכי גדולה, יותר מכל הגימיקים השיווקיים שבעולם.

אשריכם, ראשי הארגונים והקופות הקיימים, שתקבלו את האמת ממי שאמרה וכפי שנאמרה, והדבר יסייע לכם רק לשפר ולדייק את שיטות הגיוס לפעולותיכם הנהדרות והמרגשות שמרבות כל כך הרבה זכויות בעם ישראל ומקרבות את ביאת המשיח!

ובחסר שלנו. בעיניי זה כמו להודיע לחטוף שהוא משתחרר, להביא לו מכתב עם הבטחה ותאריך לשחרור חתום על ידי הנשיא טראמפ ובסוף לא קורה כלום. זאת התחושה בעיניי למי שמבין את הצער שבשי הרווקות. יש רגעים שאני תוהה אם הדבר בכלל נעשה בהסכמת הרבנים, כי לא נראה לי שגדול בישראל יהיו להבטיח ישועה, לנקוב בתאריך ועוד לחתום על זה".

הטוב מתוך הבעיית: "דבר אחד

טוב עליכם", ממשיך המייל ומתאר, "שבמעשה זה אתם מחזקים את האמונה ומביאים את האנשים למסקנה ותובנה חזקה שאין לבטוח בנדיבים, בבני אדם שאין להם תשועה ואין לנו על מי להישען אלא רק על אבינו שבשמיים, שהוא עימנו בצרתנו וכביכול גם עינו יורדה מים על כאבנו. אינני מצטערת או מתחרטת לרגע על הצדקה שנתתי ומודה על הזכות והאפשרות שניתנה לי, אני מוחה רק על הדרך וההשלכות שלה. האם אחרי מתן התרומה מעניין את המתרימים מי באמת נושע? ומה שלומם של כל התורמים וכיצד מרגיש מי שלא נושע? יש אגף שעוקב אחרי התורמים ומבקש לוודא שהם אכן נושעו, או שהדבר היחיד שמעניין הוא איך מוציאים מהם עוד תרומה?"

כפי שנכתב, המייל נשלח בערב חג הסוכות והכותבת חותמת את הדברים הכאובים: "אני מסיימת בכאב גדול ובגיוס כוחות לשמוח בחג הסוכות הקרב. ובבקשה ותחינה ממך שתעלה את הדברים, שתשמיע את כאבנו בצירוף. אולי יועיל במשהו, אולי ישנו את הגישה, אולי ינהגו ברגישות יתרה, אולי יבינו שיש כאן עסק עם נשמות מיוסרות ואין להוסיף כאב, צער, אכזבה ודמעות על דמעותיהן.

"אני מתפללת ומקווה שזה יהיה הניסיון האחרון שלי באמונה בנושא השידוכים, ובעזרת השם אוכה בקרוב להיוושע בישועה גדולה על ידי האחד והיחיד, פועל ישועות ובעל הנחמות שרק בידו לגדל ולחזק לכל ומבקשת מהקב"ה: כשם שחילצת את החטופים מהשבוי מאפלה לאור גדול ברחמים וניסים מעל הטבע (בנקודת הזמן הזו עדיין לא שוחררו כל החטופים, אלא רק חלקם. א"א) - כך תוציא כל אדם הנמצא בצרה ובשביה בכל תחום הנצרך לכל אחד".

דומה שכל מילה נוספת - תהיה פשוט מיותרת.

למרות ערב החג והטרדות הנלוות

לו, הדחיניות שנוטה לצוץ אצלי במענה למיילים פינתה הפעם את מקומה להבנה שכאן נדרשת תגובה מיידית, עוד לפני החג. בהתרגשות רבה ישבתי לכתוב את השורות הבאות:

"אי אפשר לא להעריך את האומץ לשתף בכנות ובצורה הכי ישירה את הסיפור הלא קל הזה. הסיפור על ההבטחה שכביכול ניתנה לצרכים שיווקיים, הציפייה שנכזבה ותחושת האכזבה - לא יכול שלא לעורר כאב. ואגב, ברור לי שההבטחות

עובד.

"בסוף אלול הייתי מדוכדכת שהנה אט אט מגיע ראש השנה וישועה - עדיין לא באופק. בעשרת ימי תשובה התהלכתי בתחושת כעס ואכזבה גדולה. ניסיתי להרגיע את עצמי שהרווחתי כאן מצווה גדולה והזכות הזאת עומדת לי, אך הכאב עדיין צרב בתוכי ולא נתן לי מנוח".

כאן מגיעה תפנית. "בערב יום

כיפור", ממשיכה השולחת לתא, "לא יכולתי לחשוב ולא הסכמתי להיכנס ליום הקדוש הזה עם תחושות כאלה ולכן החלטתי להתקשר לארגון שתרמתי דרכו, לפרוק את ליבי ולשחרר את מה שמעיק עלי. ענתה לי אחת הטלפניות בנועם ובחיוך שאפשר היה לשמוע ולהרגיש בלי לראות אותה (כנראה חשבה שאני רוצה לתרום סכום יפה ביום מיוחד כזה), ואני פניתי אליה ואמרתי שאין ככוונתי לתרום, רק לשפוך את ליבי על צורת ההתנהלות עם התורמים שמובילה לאכזבה ומפח נפש.

"היא התחילה לדבר איתי על מעלת הצדקה, אבל עצרתי אותה מייד. הכל יפה ונכון, אמרתי לה, לא צריך לשכנע בזה. אני ברוך השם קוראת באופן קבוע את 'שער הצדקה' מתוך הספר 'שומר אמונים' ומתחברת ונהנית מאוד מהדברים שכתובים שם ומבינה היטב את מעלת הצדקה ושכרה. וכאחת שכבר שנים תורמת רבות לאברכים בני תורה אמיתיים ומשפחותיהם, אני לא צריכה שידברו איתי על מעלת הצדקה. לא זו הנקודה.

"כשאמרתי לה שיש ככוונתי להעלות את הנושא לדיון בעיתון חרדי, היא התחילה להזהיר אותי על חילול השם. לא עצרתי בעדי ושאלתי אותה בכאב גדול: מה יותר חילול השם - לפרסם את הסיפור הזה או להבטיח הבטחות שאין לכם שום ביטוח עליהן ולהולך שולל אנשים מיוסרים המשועים לישועה ונתלים בכל דבר שאולי יועיל, אולי יעזור? "מי מוכן לעמוד אל מול זעקת העשוקים והעשוקות? מי מוכן לקחת על הגב שלו את דמעות הכאב? את פעימות התקווה שגוועו באכזבה בקול ענות חלושה? מי יוכל לשער את שיברון הלב וניסיונות הגיוס הבלתי אפשרי של כוחות הנפש לאיסוף השברים? מי ייקח על עצמו את האחריות על הרפיון באמונת חכמים, את הירידה באמונה אצל אנשים חלשים יותר? זה לא חילול השם?!

"תדברו עם התורמים, אמרתי לה, על מעלת הצדקה. תברכו שזכות הצדקה תעמוד להם, אבל אל תבטיחו הבטחות שאינן בידיכם, הבטחות שרק הקב"ה יכול לעמוד בהן, ואל תרהיבו עוז לנקוב בתאריך לישועה ואל תצמידו חתימות של רבנים. לשלוח אליי הביתה תמונה צבעונית ממוסגרת עם תמונות של חמישה רבנים גדולים, ברכות על תרומתי והבטחה מפורשת עם תאריך נקוב לזמן הישועה, כשכל זה כביכול חתום בחתימת ידם של כל הרבנים המצולמים למעלה - זה בעיניי עזות, לעג לרש ושימוש ציני גם ברבנים וגם בכאב